



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 20. De primis Tucumaniaë repertoribus, & urbium fundatoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

TUCUMANIA inter Paraquariam & Chilenum regnum media, ab Oriente partim ipsi Paraquario, partim Argenteo flumini adjacentes terras respicit, ab Occidente Peruvia montibus terminatur. Versus Austrum planitie camporum ad fretum Magellanicum exprorecta, qua Septentrioni obvertitur, ferocissimis nationibus intercipitur. Intra temperatam zonam tota est, nisi qua extrema sui parte in Torridam aliquousque excurrit: & quod mireris, ea pars frigoribus immodicis obnoxia, utpote montibus ardua, varias veterum de zona torrida conjecturas luculenter explodit. Caterum Tucumania trecentis leucis varia latitudine in eorum ferme desinente longa, quadrifariam universim habitatur. Australiores in campis & abruptis montibus nullo fixo loco vivunt, victum venatione quaerunt: stercora portatiles pro tentoriis aut domibus habent. Boreales in paludibus piscatione praesertim se sustentant. utrisque eadem ferocitas: Australibus proceritas, Borealibus stupiditas major. Inventa ossa Gigantum quadruplo staturam hominis superantia: quamquam jam vix reperias qui octo pedes excedant, alii tenebris nati, ipso aere sibi interdicentes, integra fere vita, factis sub terra speluncis sese sepeliunt. Ultimi denique in exiguis pagis per valles & montium asperitates ob Peruvia vicinitatem, & commercium, aliquanto cultius ac lautius degunt. Eadem ferme omnibus innata legnities, eadem inertia: aëris & argenti, quo non carent, exiguus usus. Aurum multum illis deesse mavelim asserere, quam Europæ scrutandi diligentiam. Tucumanes ovibus ad portanda onera utuntur, quarum forma cum Camelorum pullis comparari potest: magnum robur earum est: lanarum verò longè major, quam nostratibus, tenuitas: ex his omnis generis vestes, fericas maxime referentes, textuntur. Sunt item leones, quorum est cum Africanis consimilis figura, magnitudo tamen & magnanimitas longè inferior. Molossi molem non excedunt, nec rabiem, viresque vix exæquant: ius non alunt, solo ferme rugitu terribiles. At tygrum tanta est ferocitas quanta nullibi terrarum. Principes in Tucumaniâ fluvii duo sunt: unus à sapore Dulcis, alter ab falsedine Salsus nuncupatur. Uterque quamvis innumeris rivis augeatur, torrenti quam fluvio similior, ne linterium quidem, nisi per intervalla, capax est. Secundum hos Carcanial celebratur: alii denique obscurâ tenuique origine nati, ubi aliquantulum terræ spatium percurrent, suæ velut inopiæ verecundiâ, aut ab hiatibus absorberi, aut à lacubus antequam nomen nanciscantur, ebibi se sinunt. Horum aliqui lignum & ossa in lapides vertunt, & tumores sub mento hominum & aliorum animalium pendentes, magnarum lagenarum ad instar, gignunt, quos aliorum fluviorum aqua dissolvunt. Fluminum paucitatem abundè compensant è montibus & silvis fontium scaturigines, & in campis lacus, unde factum, ut olim magna sui parte Tucumania frequentaretur. Satis constat, à primis Hispaniæ colonis aliquot centena capitum millia in non magnis regionibus censita fuisse. Quæ Peruvia contermini erant, Ingæ Regi parebant. Cæteri in factiunculas divisi, Casiquis adherabant, non tam moribus, quam diversitate linguarum notabiles. Rarè duarum triumve factionum populi ad propulsandos hostes conjurabant: nec aliud Hispanis olim fuit utilius ad debellandos hos populos, quam quod in commune vix consulerent.

PRIMUS, quod sciam, Tucumaniam detexit, 'nescio' quis Cæsar, Sebastiani Gavoti miles, qui anno sesquimillesimo trigesimo cum tribus sociis ex fluvio Argenteo in Peruviam iter exploraturus, inaudita prorsus audaciâ felicitatèque, per terras nondum cognitatas, per immensas rupes paludèsq; progressus, Tucumaniam totam, tum Chilenis regni fines, denique Peruvia maximam partem obiens, tandem ad Cusquensem urbem eo tempore pervenit, quo Franciscus Pizarrus Atavalipam Ingam. Cacamaræ paludibus eductum vincitumque, destinabat ad mortem: confectis hoc in itinere bis mille leucis. Sed quia de terris ab eo milite reperiatis, multa fabulosa traduntur, quæ post sæculum integrum adhuc fascinant multorum animos, arbitrantium in Australi Americâ terram ab hoc Cæsare Cæsarum dictam, adhuc esse irreperitam, auro argentoque scatentem, & hominum multitu-

CAPUT
XIX.
De Tucumania rebus.

Tucumania situs.

Indigena.

Animalia.

Fluviana.

CAPUT
XX.
De primis Tucumania reperiitoribus & urbium fundatoribus.

Fabulosa Cæsarum regio.

dine

*Duorum mi-
litum auda-
cia.*

*Joannes Ro-
cas macla-
tur.*

*Et Franci-
scus Men-
doça.*

*Sancti Mi-
chaëlis urbis
origo.*

*De primis
Religionis
introduc-
tionibus.*

*Tucumania
Chilens Re-
gno subjec-
taur.*

*Urbi Londi-
num.*

*Tucumania
ab Chilens
regni regi-
mine extimi-
tur.*

dine politiæque maximè nobilem, plura dicere de eo superledeo: nam incertis
abvisque diverticulis pedem figere non lubet, dum non deest vera indubitataque
via, quam teram. Quinquennio post, dum Petrus Mendocça Boni-aëris castrum ad
fluminis Argentei ripas construit, duo milites memorabili audaciâ per ipsam Tu-
cumaniam in Peruviam evadentes, grandis imperii spe animos popularium suorum
incenderunt. Quocirca anno millesimo quingentesimo quadagesimo, victo ad
Chupas Didaco Almagro juniore, cum Vaca de Castro Prorex, pacatâ jam Peruvia,
belli ductoribus, prout se fortiter fideliterque bello probaverant, novas provincias
in præmium attribueret, Tucumaniâ fortitus Joannes Rocas, superatis Peruvia
montibus, cum ducentis Hispanis in aditu fermè provinciæ commisso prælio, vene-
natâ sagittâ à Barbaris interfectus est. Eo sublato reliqui commilitones, Francisco
Mendocça in duce assumpto, ad flumen Argenteum per ipsam Tucumaniâ pe-
netrantes, eò appulerunt, ubi Gavotus in Carcaranialis ostio castrum construxerat.
Inde cum Franciscus Mendocça adverso flumine, Assumptionis urbis fundatoribus
se adjunctum ire vellet, à commilitonibus, tumultuosè id renuentibus, pugionibus
transfossus interiit, parricidis eò unde venerat delapsis. Anno verò præteriti
sæculi quadagesimo-nono, post debellatum Pizarum, Petri Gasca Proregis autho-
ritate, Joannes Nunius Pradus, adhortatoribus, & sociis septem Francisci Men-
doçæ aut interfectores aut commilitonibus, conductâ in spem magnam nobili
Hispanorum centuriâ, Tucumaniâ interiora pervadens, ad Escavam flumen Sancti
Michaëlis urbem à Castro dictam construxit, quæ ad Calchaquinam vallem pri-
mum; & deinde aliò translata, paulò post destructa est. Idem Cruces variis in lo-
cis erectas asyllum omnibus esse voluit: unde factum, ut Ethnici ipsi Cruces in suis
pagis erigentes, inciperent æstimare, quas deinde adoraturi erant. Indos per
Gasparem Caravacalium, & Alfonso Truënum religiosos Mercenarios, ad fidem
Christianam & Regis Catholici obsequium sollicitavit. Denique, cum Francisco
Vilagrâ à Peruvia per Tucumaniâ ad Chilensè regnum militum supplementum
ducente, de jurisdictione contendens, factò prælio in potestatem ejus devenit:
à quo libertatem dignitatemque eâ lege recepit, ut Tucumania Chilens regni
Prætori, acceptis ab eo imposterum præfectis, subderetur. Anno igitur millesimo
quingentesimo quinquagesimo-tertio Franciscus Aguirre à Chilensè regno cum
ducentis Hispanis à Petro Valdiviâ Prætorè missus, destructo Sancti Michaëlis op-
pido, urbem Sancti Jacobi, Tucumaniâ deinde metropolim, & Episcopi sedem, ad
fluminis Dulcis ripas vigesimo-octavo latitudinis Australis gradu erexit. Francisco
Aguirre Rodericus Palos nullâ re memorabili gestâ successit. Anno verò sesqui-
millesimo quinquagesimo octavo Garcia Hurtadus Mendocça Marchionis Canietæ
Peruvia Proregis filius, Chilens regni Prætor, Joannem Gomefium Zuritam Tu-
cumaniâ præposuit, qui Londinò urbe constructâ, Calchaquinos, & adjacentes
Barbaros Hispanis infestos repressit. Sancti Michaëlis urbem restituit: Diaguitas
ferocientes, nec non Indos Rubro flumini obversos in potestatem recepit, Fama-
tinæ & Sanagastanæ magnaque ex parte Catamarcanæ vallium incolas subjugavit.
Per Julianum Sedenium constructâ Cordubensi arce Calchaquinos utcumque do-
muit, percursis fluminis Sali & aliorum fluviorum litoribus, sparso Hispani nomi-
nis terrore, octoginta Indorum millia, in unâ Sancti Jacobi ditione in censum relata,
Regi Catholico vestigalia fecit. Denique rem contra Barbaros ita feliciter gessit,
ut Peruvia Prorex in præmium Tucumaniâ ab Chilens regni imperio exem-
ptam, pristiniq; juris factam, ei subjecerit. Sed sub id tempus, hoc est anno
præteriti sæculi sexagesimo-primo, Gregorius Castanieda cum militum manu
ab Prætorè Chilens ad regendam Tucumaniâ missus, ipsum Zuritam debellatum
in Peruviam amandavit: quo factum, ut destructis Canietensi urbe, & Cordubensi
arce, panè omnes Indi rebellarent: quâ re cognitâ, Prorex Peruvia Franciscum
Aguirre magnâ cum potestate anno ejusdem sæculi sexagesimo-tertio in Tuc-
umaniâ misit, cujus fortitudine & auspiciis, plerisque Indorum in potestatem re-
ceptis, & conditâ Estecensi urbe, res utcumque restituta est, donec ipse variis se
implicans negotiis in Peruviam etiam revocaretur. Sub variis deinde sibi invicem

subsequen-

subsequentibus Præfectis, accedentibus novis è Peruvîâ supplementis, per totam provinciam multæ Hispanorum coloniarum aut restituta, aut de novo condita sunt. Ex quibus, cæteris bello aut locorum injuriâ deletis, adhuc supersunt, præter Sancti Jacobi metropolim. Corduba, Sancti Michaëlis civitas, Salta, Cucuisensis urbs, Rioca, Estecum, Londinum, & paucula militum præfidiola, quibus subsunt in suas regiones divisi multarum nationum populi, Hispanorum auspiciis & fortitudine, ad Catholici Regis obsequium non sine sanguine, ut alii narrabunt, magna ex parte translata,

PORRO totam eam provinciarum à me delineatarum molem, qui mortales, quo corporum habitu, quæ religione, quibus moribus & linguis incolant, quæ terræ cælique, & animalium, nec non novarum secretarumque rerum conditio sit, commodius dixerò, cum de singulis locis, vel de illata ad varios populos per Societatem JESU Fidei face, suis temporibus tradam, Num verò ea pars Americæ Australis antiquis sæculis nota fuerit, non admodum utilis mihi indagatio est. Cicero in somnio, globum mundi in duas partes habitabiles dividens, alteram sub axe ad septem stellas, alteram Australem, quam *ασιαζονα* ex Græcis ab opposito axe appellat, instituit. Pomponius Mela veteri mundo adversam terram *ασιαζονα*, & ejus habitatores Antichthones nominat. Præterea nota sunt Aviti declamatoris apud Senecam verba, asserentis fertiles in Oceano terras, ultrâque Oceanum rursus alia littora, & alium nasci orbem. Clemens Beati Petri discipulus meminit Oceani, & mundorum, qui trans ipsum sunt; ex quibus confici volunt, partem hanc orbis auditione acceptam, & inspectione olim fuisse usurpatam. At unde novi orbis populi ducant originem, curiosius multi inquirunt, quàm certiùs. Lipsius, Aristotelis conjecturas sequutus, Afris navigabilem olim fuisse putat. Ferdinandus Oviedus ab Hespero Hispaniarum Rege Hesperidas insulas dictas, & sub eo cum continenti Americâ ab Hispanis cultas fuisse autumat. Alii Americanos progeniem Judæorum, Regis Osæ temporibus ab Salmanazaro captivorum, & in terras hæcenus incultas octodecim mensium itinere transportatorum, affirmant. Multi ab Sisis Pacificum mare navigantibus, aut ab Septentrionalibus (quod pronius est credere) propagatos, aut unde unde tempestate advectos æstimant. Ego nulli durus arbiter sedebo, & omnia quæ asserunt, fieri potuisse non inficias ibo: sed quid revera factum sit, ingenuè me nescire fatebor. Tantorum virorum opiniones, ut non aulim infirmare, sic nec affirmare: nam quæ sine ratione asseruntur, falsò plerumque contermina sunt, & æquè odiosum est sine ratione negare, quàm fidei noxium temerè affirmare. Adi Lipsium, Acoftam, Pinedam, Solorzanum, & alios viros planè eruditos, qui cum omnem antiquitatem evolverint, seque in omnem partem torserint, erudita, sed non certa de antiquis Americæ rebus tibi proment. Scio diluvii memoriam apud hos populos remansisse: sed utrùm illa memoria ad totius mundi cataclysmum, an ad particularem quarundam regionum eluvionem, instar Ogygii diluvii, quo Achaia; aut Deucalionis, quo Thessalia inundavit, referenda sit, in medio relinquo. Itaque Platonis Athlantidem, Diluvii rationes, Salomoniam Ophir, transmigrationem animalium, & id genus sexcenta, aliis tractanda prætermitto: nam ego lubens à conjecturis, & fabulosis abstinerebo, cum non desunt vera, quæ asseram.

QUAMQUAM non illibenter præfabor, videri mihi Peruviam, & Australes has provincias, velut alteram Ophir Carolo Quinto Cæsari, ceu Davidi, bella Domini cum Hispanis bellaturo, & Philippo Secundo Regi Catholico Escuriale sancti Laurentii templum Salomonicè constructuro, adeoque Philippis Tertio, & Quarto jam regnanti, Ecclesiam Catholicam, novi orbis opibus ornaturis defensorisque, concessas fuisse divinitus: optandumque, ut tantorum Regum posteris longâ & non interruptâ serie auro & argento Americano poriantur, quo avorum suorum vestigiis insistentes, non minus Catholicum imperium, quàm Hispani nominis gloriam amplificent. Sed ut rem meam agam, Carolus Quintus Cæsar

*Tiencumania
urbs.*

**CAPUT
XXI.**
De veteri
prædicta-
rum regio-
num statu.

*Utrum anti-
qua nota.*

*Unde sumis
originem.*

De diluvio.

**CAPUT
XXII.**
Catholico-
rum Regum
felicitas &
Religionis
cura com-
mendatur.

*Author bene
apprecatur
Regibus Ca-
tholicis.*